

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

ИНСТИТУТ ЗА БАЛКАНИСТИКА С ЦЕНТЪР ПО ТРАКОЛОГИЯ „ПРОФ. АЛЕКСАНДЪР ФОЛ”

www.balkanstudies.bg

ИЗВЛЕЧЕНИЕ ГОДИШЕН ОТЧЕТ ЗА 2021 г.

НА ИНСТИТУТА ЗА БАЛКАНИСТИКА
С ЦЕНТЪР ПО ТРАКОЛОГИЯ
„ПРОФ. АЛЕКСАНДЪР ФОЛ“

София, 2022

Отчетът е приет от Общото събрание на учените в Института за балканистика с Център по тракология „Проф. Александър Фол“ на 27 януари 2022 г.

1. ПРОБЛЕМАТИКА НА ЗВЕНТО

1.1. Преглед на изпълнението на целите (стратегически и оперативни) на звеното, оценка и анализ на постигнатите резултати и на перспективите, съобразени с утвърдените научни тематика.

Институтът за балканистика с Център по тракология „Проф. Александър Фол“ е единственото звено в рамките на Българската академия на науките, чийто академичен състав притежава експертиза в областта на историята, културата, религията, политиката и съвременното развитие на Балканите.

Стратегическите и оперативните цели на ИБЦТ-БАН са пряко свързани с изследването на стопанското, общественото, политическото и културното развитие на народите от региона. Научната работа на учените от института се основава на иновационни подходи и методология, с помощта на които се проучват характерните процеси на полуострова и тяхната динамика, като се поставя специален акцент върху интеграцията на страните от Западните Балкани в Европейския съюз, а също така се анализират и потенциалните предизвикателства, пред които е възможно да се изправят в бъдеще отделни балкански държави или регионът като цяло.

Хронологическият обхват на извършваните изследвания в ИБЦТ-БАН обхваща разнообразна проблематика от сферата на тракологията, византистиката, османистиката, новата и най-нова история, културологията, политологията и европеистиката. Богатата научна продукция на института намира успешно приложение при обучение на студенти, докторанти, дипломанти и специализанти в областта на балканистичните изследвания.

Конкретните цели, които учените от ИБЦТ-БАН си поставиха през 2021 г., бяха:

1. Създаване на научно съдържание по специфични теми, които да допринасят значителна полза за обществото, но същевременно да бъдат атрактивни и за по-широк кръг от потенциални потребители на знания.

2. Дейността на института да стане още по-видима в общественото и виртуалното пространство.

3. Да продължи кадровото обновление на академичния състав чрез привличането на млади хора в качеството им на докторанти и млади учени, както и чрез поощряване на постдокторантите.

Във връзка с поставените цели за 2021 г. бяха постигнати следните резултати:

1. През 2021 г. бяха публикувани 11 монографии (от които три колективни монографии) и 12 научни сборника. Четири от изданията са на английски език.

2. ИБЦТ-БАН беше организатор на 7 изложби на значими за обществото теми, една които беше изготвена в дигитален формат. Те бяха представени в различни градове.

3. Екип от ИБЦТ-БАН подготви подкаст с излъчени 4 епизода.

4. Бяха проведени 4 конкурса за докторанти и след успешното представяне на кандидатите бяха зачислени като редовни докторанти Славей Неделчева (секция *Култура на Балканите*), Калоян Константинов (секция *Съвременни Балкани*), Милен Петров (секция *Средновековни Балкани*) и Богдана Кривошиева (*Център по*

тракология). В сравнение с 2020 г., изтеклата 2021 г. беше по-резултатна по отношение на привличането на млади хора в института - през 2020 г. беше зачислен само един докторант в редовна форма на обучение.

Няколко млади колеги защитиха успешно своите дисертации през 2021 г.: д-р Стела Стефанова, д-р Делян Русев, д-р Самуил Камбуров, д-р Стефан Янакиев и д-р Димитър Добрев – последните двама бяха редовни докторанти в ИБЦТ (*Център за тракология* и секция *Съвременни Балкани*).

В Националната програма „Млади учени и постдокторанти“, финансирана от Министерството на образованието и науката през 2021 г., в ИБЦТ-БАН участваха осем души.

Д-р Александра Миланова от секция *Модерни Балкани* беше отличена с награда в конкурса за млади учени, организиран от Българската академия на науките и посветен на проф. Лютви Заде и проф. Азаря Поликаров по повод 100 години от тяхното рождение. Д-р Миланова получи престижния приз за своята първа монография, озаглавена *От Константинопол до Янина. Всекидневието на Балканите през погледа на Франсоа Пуквил* (София: ИБЦТ-БАН, 2020). Монографията е част от изпълнението на Национална научна програма „Културноисторическо наследство, национална памет и обществено развитие“, финансирана от МОН с решение на Министерския съвет № 577 от 17 август 2018 г.

1.2. Изпълнение на Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017-2030, извършени дейности и постигнати резултати по конкретните приоритети.

Дейността на ИБЦТ-БАН съответства на основната цел на *Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017-2030* (НСРНИ) България да се превърне в привлекателен център за авангардни научни изследвания, да се издигне в международен план позицията на страната в сферата на науката и да се задържат младите и водещите учени.

И през 2021 г. продължи процесът на обновяване на академичния състав, започнал през 2020 г., когато беше формирана най-новата секция *Дигитално културно наследство*.

ИБЦТ-БАН изпълнява стриктно и изискването на НСРНИ да търси възможности за достъп до международни изследователски и иновационни мрежи, като популяризира резултатите от работата на звеното в националната е-инфраструктура КЛаДА.БГ, която е част от международните инфраструктури CLARIN-ERIC и DARIAH.

През 2021 г. бяха разгърнати и дейности по научно-образователния проект *Непознатите Балкани*, който е част от Центъра за върхови постижения *Наследство БГ*. Поставената основна цел на този проект е насочена към изграждането на разнообразни информационни продукти в услуга на специалистите, работещи в сферата на културно-историческото наследство, за да повишат своята квалификация и знания.

С оглед реализацията на политиката на НСРНИ за увеличаване и поддържане на висока квалификация на изследователите, формулирана в *Специфична цел 1*, ИБЦТ-БАН полага усилия да популяризира своята научна продукция чрез редовно публикуване на информация на официалната електронна страница на института. През изтеклата година беше поставено началото на *Дигитална библиотека*, в която при режим на свободен достъп могат да се ползват издания на учени от ИБЦТ-БАН (монографии, научни сборници, студии, статии, каталози). Съдържанието на библиотеката непрекъснато се обогатява.

В допълнение към тази дейност трябва да добавим и няколко онлайн енциклопедии, разработвани от изследователите на звеното – *Енциклопедия Тракия* (<http://thracians.net>) и *LABedia: енциклопедия на Късната античност на Балканите, IV век* (<http://labalkans.org>), както и сайтовете на двата успешно приключили проекта, финансирани от ФНИ: *Солун и българите: История, памет, съвремие* (<http://solunbg.org/en/>) и *Съвременните Балкани и предизвикателствата пред България* (<http://balkan-challenges.eu/bg/>).

Като част от проекта *Словното богатство на Учителното евангелие на Константин Преславски: старобългарско-гръцки и гръцко-старобългарски речници индекси*, под ръководството на проф. д-р Лора Тасева (също финансиран по ФНИ), започна работата върху онлайн речници с отворен достъп, основани на различни ръкописни традиции. През изтеклата първа година на проекта беше съставена и обсъдена лексикографската концепция за двуезичните речници към *Учителното евангелие* и бяха установени, въведени и анотирани в специално създаден програмен продукт преводните корелати от 2/3 от обема на корпуса (около 30000 лексикални двойки). В резултат от издирването на византийски ръкописи, стоящи по-близо до старобългарския текст, бяха открити гръцки паралели на някои части от съчинението, считани досега за оригинални. Беше проведен един виртуален научен семинар с участие на изтъкнати специалисти лексикографи, бяха представени 6 доклада пред три международни форума, предадени 3 студии и статии в индексирани списания в България и Италия.

Един от ключовите приоритети на ИБЦТ, който е в пряко съответствие с насоките, заложи в *Хоризонт 2020*, се отнася до стремежа на академичния състав да полага постоянни усилия, за да бъдат преодолявани обществените предизвикателства в национален и регионален контекст: икономически и политически кризи, потенциални конфликтни зони, промяна на демографската структура, миграция и сигурност.

Изследванията на учените от ИБЦТ-БАН кореспондират изцяло и с друг важен приоритет на цитираната програма – за изграждане на новаторски и мислещи европейски общества чрез подпомагането на научни изследвания, фокусирани върху европейското културно наследство, идентичност и култура. Натрупването на корпус от системни знания за историческата реалност на Балканите от древността до днес допринася за по-задълбоченото опознаване на региона и представлява значима предпоставка за разбирането и разрешаването на проблемите, свързани с миграцията във всички нейни аспекти.

1.3. Полза/ефект за обществото от извършваните дейности

През втората година на сложна епидемиологична обстановка, възникнала като последица от световната пандемия, ИБЦТ-БАН постигна добри резултати през 2021 г. по отношение на своята ефективност и видимост на извършваните дейности.

Бяха организирани следните 7 изложби и 1 подкаст:

Георги С. Раковски: Светъл ум и непобедим дух (12 април 2021), автори на изложбата: проф. Румяна Прешленова, д-р Александра Миланова, д-р Калин Кирилов, Ели Филипова.

Градът на Балканите: Пространства, образи, памет в пощенски картички (Солун, 19 юли 2021 – 29 юли 2021 г.), *трето издание*, автори на изложбата: проф. Румяна Прешленова, доц. дин Юра Константинова, д-р Маламир Спасов, д-р Александра Миланова, Ели Филипова.

От Варна до световната политика. 100 години от рождението на акад. Николай Тодоров (1921-2003) (Варна, 30 юни 2021 – 31 юли 2021 г.), автори на изложбата: проф. Румяна Прешленова, д-р Александра Миланова, Ели Филипова.

Градът на Балканите: Пространства, образи, памет в пощенски картички (Русе, 08 септември 2021 – 31 октомври 2021 г.), *четвърто издание*, автори на изложбата: проф. Румяна Прешленова, д-р Александра Миланова, Ели Филипова.

Балканистиката, дипломацията и политиката. 100 години от рождението на акад. Николай Тодоров (София, 12 септември 2021 – 25 септември 2021 г.), автори на изложбата: проф. Румяна Прешленова, д-р Александра Миланова, Ели Филипова.

Сърцето на България. Шедьоври от Рилската света обител (София, 24 октомври 2021 – 07 ноември 2021 г.), автори на изложбата: проф. Румяна Прешленова, д-р Александра Миланова, Ели Филипова.

Царският цвят цинобър в тракийската и римската култура по българските земи (София, 02 март 2021 – 16 март 2021 г.), автори на изложбата: проф. Валерия Фол, д-р Ружа Попова, д-р Росица Манова и Ели Филипова.

Да поговорим за Балканите – подкаст на ИБЦТ-БАН, (09 ноември 2021 – 31 декември 2021 г.), автори и участници: проф. Румяна Прешленова, д-р Александра Миланова, д-р Васил Караджов, д-р Стела Стефанова, д-р Калин Кирилов и д-р Самуил Камбуров.

През 2021 г. отново изследователите от ИБЦТ имаха възможността да участват в разнообразни медийни предавания и да представят своята експертна позиция: 77 публични прояви на учени от института бяха осъществени в разнообразни по обхвата и аудиторията си медии: „Радиокафе” – Радио София – БНР (проф. Валерия Фол), „За думите”, програма „Христо Ботев” – БНР (проф. Рая Заимова, проф. Лора Тасева, д-р Екатерина Дикова), „bTV Репортерите” (проф. Рая Заимова), ТВ „Европа” (проф. Рая Заимова, доц. Златомира Герджикова, доц. Людмила Миндова, д-р Бисер Банчев), „Денят на живо с Неделина Анева” – NOVA (проф. Валерия Фол), Bloomberg-TV (д-р Бисер Банчев), „Картини от една изложба” – „Хоризонт” – БНР (проф. Валерия Фол), „Време е за Македония” – Национална телевизия „България 24” (проф. Лиляна Симеонова, проф. Рая Заимова), „Памет без давност” – ТВ „Евроком” (проф. Рая Заимова, доц. Росица Градева, доц. Златомира Герджикова, д-р Калин Йорданов), „12+3” – „Хоризонт” – БНР (Евлоги Станчев) БНР, „Артефир” – програма „Христо Ботев” – БНР (проф. д-р Лора Тасева, доц. Гургана Дончева), „Библиотеката” – БНТ (доц. Антоанета Балчева, доц. Гургана Дончева), „История.bg” – БНТ (проф. Лиляна Симеонова, д-р Калин Йорданов), „Премълчаната история” – БНР (доц. Росица Градева), „Европейски паралели” – програма „Христо Ботев” – БНР (проф. Румяна Прешленова), „100 лица на българската наука” – издание на сп. „Българска наука” (проф. Лора Тасева).

Представители на ИБЦТ-БАН бяха поканени да изнесат лекции в престижни международни и национални институции: Център за регионални изследвания и анализи към СУ (проф. дин Лиляна Симеонова), Център за руски и евразийски изследвания, Харвард (проф. д-р Надя Бояджиева), Оксфордски университет (проф. дин Лиляна Симеонова), проф. д-р Румяна Прешленова произнесе академично слово по случай Деня на народните будители, 1 ноември, в БАН, доц. д-р Людмила Миндова беше основен организатор на Хърватска литературна вечер в Столичната библиотека,

Със свои лекции се включиха в инициативата „Всеки втори вторник” проф. д-р Румяна Прешленова, проф. д.изк. Ваня Лозанова-Станчева, проф. д-р Лора Тасева, д-р Адриана Сърбова, д-р Кирил Йорданов, д-р Стела Стефанова. Доц. дин Юра Константинова участва в „Нощ на учените” и представи лекция в българското неделно училище „Васил Левски” в Атина. Проф. д.изк. Ваня Лозанова-Станчева изнесе лекция в Националната гимназия „Константин Кирил Философ”.

В рамките на проекта „Непознатите Балкани” пред служители от различни регионални исторически музеи бяха представени презентации от следните учени: чл.-кор. проф. дин Александър Костов, проф. д.изк. Ваня Лозанова-Станчева, проф. дин Рая Заимова, доц. д-р Гургана Дончева, д-р Ивайло Начев.

Бяха изнесени лекции пред студенти на СУ „Св. Климент Охридски“ (проф. Румяна Прешленова), УНИБИТ от проф. дин Лиляна Симеонова, проф. дин Орлин Събев, проф. д.изк. Ваня Лозанова-Станчева).

В различни събития на звеното участваха и чуждестранни лектори.

1.4. Взаимоотношения с други институции

Сътрудничеството с научни и обществени институции е от ключово значение за ползотворната работа на ИБЦТ-БАН.

Беше динамизирано сътрудничество с регионалните музеи в два аспекта: представяне на лекции пред служители от регионалните музеи в Монтана, Чипровци, Силистра и Лом в рамките на проекта „Непознатите Балкани” (*Наследство БГ*) с цел повишаване на тяхната квалификация, както и бяха реализирани две процедури за научно израстване на Николай Сираков по направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата за нуждите на РИМ-Сливен на длъжност „доцент” и на Ваня Иванова по направление 2.2. История и археология за нуждите на РИМ-Монтана на длъжност „доцент”. Повече от очевидно е, че тези професионални партньорства притежават сериозен потенциал, който предстои да бъде оползотворен в още по-голяма степен през следващите години.

В сътрудничество с регионални музеи, в рамките на проекта LABedia, бяха реализирани международна научна конференция в РИМ–Силистра и дискуссионен колоквиум за докторанти и постдокторанти с РИМ–Разград.

ИБЦТ-БАН работи успешно с различни университети и научни институти като: СУ „Св. Климент Охридски”, Унгарски културен институт, ПУ „Паисий Хилендарски”, Военна академия „Г. С. Раковски“, регионалните музеи в Монтана, Лом, Казанлък, Силистра, Чипровци, института „Иво Пилар” (Загреб, Хърватия), Харвардски университет, НБУ, ЮЗУ „Неофит Рилски”, Американски университет в Благоевград, УниБИТ, Институт за изследване на историята – БАН, Институт за изследване на изкуствата – БАН, Румънската академия, Руската академия на науките, Сръбската академия на науките и изкуствата, Хърватската академия на науките и изкуствата, Черногорската академия на науките и изкуствата.

Учени от ИБЦТ-БАН традиционно участват в многобройни неправителствени научни и обществени организации с национално значение като Националния комитет за югоизточноевропейски проучвания, Асоциацията на медиевистите и византинистите в България, Дружеството на изследователите на античността в България, Националната комисия по морска история, Българското дружество за проучване на XVIII век, Българското геополитическо дружество, Българската асоциация за външна политика, Македонския научен институт, Тракийския научен институт, Българската асоциация по военна история, Българското историческо дружество, Академичния кръг по сравнително литературознание, Сдружение „Колегиум Германия”, Организацията на евреите в България „Шалом” и други.

1.5. Общонационални и оперативни дейности, обслужващи държавата.

През 2021 г. продължи работата в националната мрежа КЛаДа.БГ. Целта на проекта е да създаде онлайн платформа (е-платформа) за съхраняване на българското езиково и културно-историческо наследство. През 2021 г. в дейността на е-инфраструктурата КЛаДа.БГ се включиха 13 учени и служители в ИБЦТ. Съгласно предварително изработения план те предоставиха за нуждите на КЛаДа.БГ над 2000

страници публикувани исторически изследвания (четири монографии, шест глави от монографии и 16 статии), свързани с българската и балканската история, 510 библиографски описания, 81 актуални енциклопедични статии и модели, които да залегнат в основата на създаващата се Българска мрежа от знания; включиха се активно в сътрудничеството с българските и международни партньори на инфраструктурата; популяризираха инфраструктурата и нейните дейности на шест международни и национални научни форума.

ИБЦТ-БАН е сред основните партньори на започналия през 2018 г. Център за върхови постижения *Наследство БГ*. Ключовата цел на проекта е да се изгради съвременна инфраструктура за научноизследователска и иновационна дейност в сферите на креативните и рекреативните индустрии. Един от най-важните приоритети за страната ни е да се преодолее съществуващото изоставане спрямо европейските и световните стандарти; интегриране на български научни организации в европейското изследователско пространство; изграждане на стабилни партньорства с водещи в своята област университети и институти; засилване на контактите с бизнеса. През изминалата година като част от проекта на ИБЦТ – „Непознатите Балкани“, бяха подготвени и апробирани два курса (всеки включващ 8 лекции) за повишаване на професионалната квалификация на специалисти в областта на културно-историческото наследство.

През 2021 г. продължи работата и по Националната научна програма „Културноисторическо наследство, национална памет и обществено развитие” (ННП КИННПОР). Основната цел на програмата е изграждането на модерна и устойчива научноизследователска инфраструктура с качествено съдържание, организирана под формата на високоефективни онлайн платформи със свободен достъп. Друг важен аспект на програмата е да се осъществи взаимовръзка между хуманитаристиката и други социални сфери.

ИБЦТ-БАН участва и в националната инфраструктура за производство и изследване на нови материали *Инфрамат*. Учени от института работят за създаването и развитието на инфраструктура за опазване на културното наследство. Очакваните резултати ще включват: съхранение, диагностика и реставрация на метали; прилагане на новаторски методи за консервация и реставрация.

2. РЕЗУЛТАТИ ОТ НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА ДЕЙНОСТ ПРЕЗ 2021 г.

Монографии на учени от ИБЦТ-БАН, публикувани през 2021 г.

Бояджиева, Надя. *Международните отношения в Европа от Вестфалския мир до Първата световна война.* Нова звезда, 2021, ISBN: 978-619-198-142-7.

Дончева, Гергана. *Солунският кинофестивал: История, предизвикателства и метаморфози.* Институт за балканистика с Център по тракология, БАН, 2021, ISBN:978-619-7179-19-4, 437 с.

Костов, Александър. *Съединението прави силата. Български носители на белгийски национални ордени през XXI век/ Unity Makes Strength. Bulgarian recipients of Belgian National Orders.* Тендрил, 2021, ISBN:978-619-91496-4-5, 112 с.

Манова, Росица. *Цинобърът – цвят на царе и богове.* УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, ISBN: 978-954-07-5340-9.

Порожанов, Калин. *Одриското царство, полисите по неговите крайбрежия и Атина от края на VI век до 341 г. пр. Хр.* (Второ преработено и допълнено издание. Посвещава се на 50 годишнината на Института по тракология при БАН 12 май 2022 г.) Издателство „Рал-Колобър“, 2021, ISBN: 978-954-2948-67-4, 360 с.

Симеонова, Лиляна. *В полусенките на историята. Комуникации, шпионаж и отровителство до XIII век* [Facta 3], ИБЦТ-БАН, "Изток-Запад", 2021, ISBN: 978-619-7179-24-8; 978-619-01-0961-7, 415 с.

Солун, мечтаният град (Юра Константинова, Елмира Василева, Власис Власидис, Тина Георгиева, Росица Градева, Надя Данова, Георги Дикин, Маргарита Добрева, Гертана Дончева, Йордан Желев, Рая Заимова, Синан Кунералп, Мария Литина, Таня Матанова, Здравка Михайлова, Елеонора Наксиду, Ивайло Начев, Владимир Пауновски, Румяна Прешленова, Маламир Спасова, Алека Стрезова, Евгения Троева). Издателство на БАН "Проф. Марин Дринов", 2021, ISBN:978-619-245-108-0, 231 с.

Събев, Орлин. *Танцът на холерата.* Авангард Прима, 2021, ISBN: 978-619-239-574-2, 380 с.

Съвременни Балкани: Предизвикателствата на XXI век (Александър Костов, Боби Бобев, Анета Михайлова, Юра Константинова, Марияна Стамова, Бисер Банчев, Мариан Карагъзов, Ирина Огнянова-Кривошиева, Соня Хинкова, Йордан Баев, Надя Бояджива), Тендрил, 2021, ISBN: 978-619-91496-7-7, 315 с.

Contemporary Balkans: The Challenges of the 21st century (Alexandre Kostov, Bobby Bobev, Irina Ognyanova-Krivoshieva, Yura Konstantinova, Bisser Banchev, Mariyana Stamova, Aneta Mihaylova, Marian Karagyozov, Sonya Hinkova, Jordan Baev, Nadia Boyadjieva), Institute of Balkan Studies & Centre of Thracology, 2021, ISBN: 978-619-91496-83, p.274.

Konstantinova, Yura. *The (in)visible community: Bulgarians in Ottoman Salonica.* The Isis Press, 2021, ISBN: 978-975-428-663-2, p.320.

Научни издания, публикувани от ИБЦТ-БАН и с участие на учени от ИБЦТ-БАН:

Българо-хърватски научни, културни и духовни връзки (Сборник материали от международна научна конференция, посветена на 150 г. от основаването на БАН) (Светлозар Елдъров, Антоанета Балчева, Ирина Огнянова, Людмила Миндова). Институт за балканистика с Център по тракология, 2021, ISBN: 978-619-7179-18-7, 461 с.

Градът на Балканите: Пространства, образи, памет (Румяна Прешленова), Институт за балканистика с Център по тракология, 2021, ISBN: 978-619-7179-25-5, 868 с.

Дългият осемнадесети век: Близост и другост в културата на 18 в., 4 том (Надежда Александрова, Анна Алексиева, Рая Заимова), Българско общество за проучване на 18 в., 2021, ISBN: 978-619-91614-3-2, 158 с.

LAUREA. Изследвания и материали в чест на 80-та годишнина на доц. д-р Владимир Попов (Валерия Фол, Ваня Лозанова-Станчева), ВТУ, 2021, ISBN: 978-619-208-70-3, 422 с.

Литературен вестник, №37, 27.10-2.11.2021 г., тема на броя: *Съвременна хърватска литература* (водещи броя: Людмила Миндова, Жела Георгиева, Русанка Ляпова, Ани Бурова), www.litvestnik.com/броеве/

Монтана: Един модерен град на 130 години (Александър Костов), Тендрил, 2021, ISBN: 978-619-91496-6-9, 199 с.

Религиозни институции и национални идентичности на Балканите (XIX-XX в.) (Зорка Първанова), АИ „Проф. Марин Дринов”, 2021, ISBN:978-619-245-163-9.

Югоизточна Европа през вековете: Социална история, езикови и културни контакти (Studia Balcanica 35) (Лора Тасева, Пенка Данова), ИБЦТ-БАН, 2021, ISBN: 978-619-7179-17-0, 531 с.

Царският цвят цинобър в тракийската и римската култура по българските земи (Валерия Фол, Ружа Попова, Росица Манова), ИБЦТ-БАН, 2021, ISBN: 978-619-7179-22-4, 228 с.

101 картини от България (албум) (Румяна Прешленова, Александра Миланова), ИБЦТ-БАН, АИ „Проф. Марин Дринов”, 2021, ISBN: 978-619-7179-23-1 (Институт за балканистика с Център по тракология), ISBN: 978-619-245-184-4 (Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“).

Cities in the Balkans: Spaces, Faces, Memories (Roumiana Preshlenova), Institute of Balkan Studies & Centre of Thracology, 2021, ISBN: 978-619-7179-20-0, 358 p.

Greeks and Bulgarians: Parallels and intersections in history and culture (Yura Konstantinova, Eleonora Naxidou), Institute of Balkan Studies & Centre of Thracology, 2021, ISBN: 978-619-7179-21-7, 400 p.

През 2021 г. учените от ИБЦТ-БАН са публикували 11 научни монографии (3 от тях са колективни монографии) и 12 научни сборници. От печат са излезли 267 общи публикации и са забелязани 465 цитирания. Важна тенденция е, че все повече се увеличава броят на цитиранията в Web of Science, Scopus и ERIH+. Забелязаните цитирания в Web of Science, Scopus през 2021 г. са 67 на брой. С най-много цитирания са колегите проф. д-р Лора Тасева, доц. д-р Росица Градева, чл.-кор. проф. дин Александър Костов и доц. д-р Иво Топалилов.

През 2021 г. изследователи от звеното са участвали в организирането на следните научни форуми:

1. ***Shifting Powers: Political, Urban, and Demographic Changes in Late Antique Balkan Provinces***, Силистра, България (доц. д-р Златомира Герджикова, председател на организационния комитет, доц. д-р Иво Топалилов);
2. ***Mirabilia: времена, пространства, митове***, София, България (проф. д.изк. Ваня Лозанова-Станчева, председател на организационния комитет);
3. ***Четения по тракология "Древна тракия и траките: казано и премълчано"***, София, България (проф. д.изк. Ваня Лозанова-Станчева, председател на организационния комитет);
4. ***A Danubio ad Gothiam. La christianisation du nord-ouest de la Mer Noire dans l'Antiquité tardive***, Лил, Франция (д-р Славчо Киров, член на организационния комитет);
5. ***Военно дело и въоръжение през Античността и Средновековието*** (доц. д-р Златомира Герджикова, председател на организационния комитет, д-р Самуил Камбуров – секретар на организационен комитет);
6. ***Международна научна конференция „Антропониими и антропонимни изследвания в началото на XXI век“***, София, България (проф. д-р Лора Тасева, член на организационен комитет);
7. ***Youth Forum on the Future of the Humanities***, Лисабон, Португалия (д-р Александра Миланова, член на програмен комитет);

8. *Българистиката извън България – академични поколения и диалози*, София, България (проф. д-р Лора Тасева, член на организационен комитет);

9. *Publications in the development of society and state*, Краљево, Сърбия (проф. д-р Румяна Прешленова, член на програмен комитет);

10. *Хартиени революции – Ръкописните и печатни издания като идеологически инструменти*, София, България (проф. дн Рая Заимова, член на организационен комитет).

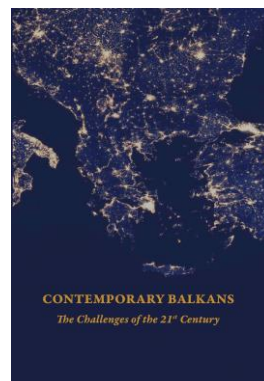
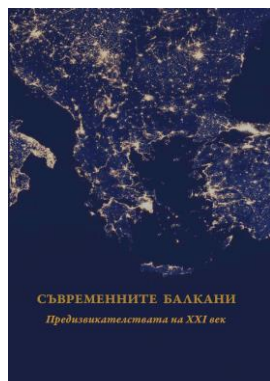
През 2021 г. учените от ИБЦТ-БАН са работили по различни проекти. От тях 7 са с бюджетна субсидия, 11 са по двустранни спогодби с чуждестранни академии и научни звена (договори по ЕБР), 6 проекта са финансирани от ФНИ, 3 са по програми на МОН. Специалисти от института участват в 4 научни мрежи като Инфрамат, КЛаДА.БГ, Наследство БГ, КИННПОР, по които Институтът за балканистика с Център по тракология е партньор.

През 2021 г. беше спечелен нов проект по ФНИ - *Австрийско-български отношения през време на Студената война*, (ИБЦТ-БАН и Институт „Лудвиг Болцман“ за изследване на последиците от войните, Грац), с ръководител от българска страна чл.-кор. проф. дн Александър Костов.

2.1. ЕДНО най-значимо научно постижение и съответната графична илюстрация към него с кратък подфигурен текст под него.

На свое заседание на 27 януари 2022 г. Научният съвет на ИБЦТ определи като най-значимо научно постижение колективната монография

Костов, Ал. (Съст.) Съвременните Балкани: Предизвикателствата на XXI век. Колективна монография. София, Тендрил, 2021, ISBN 978-619-91496-7-6 (англоезично издание Kostov, A. (Ed.) Contemporary Balkans: The Challenges of the 21st Century. Sofia, Tendril, 2021, ISBN 978-619-91496-8-3)

Колективният труд е посветен на предизвикателства пред региона в началото на новото десетилетие на XXI век и разглежда както досегашното им развитие, така и очертаващите се тенденции в близка и по-далечна перспектива. Той представлява сериозен академичен анализ на процесите, протичащи на Балканите в условията на усложняващите се международни отношения и преминаването от една криза в друга. Отчитат се и ходът на евроинтеграцията и разширяването на НАТО с техните постижения и проблеми в Европейския Югоизток. В монографията са представени водещите тенденции в развитието на всяка една от страните в региона във вътрешен и външнополитически план като са открити основните приоритети в областта на икономиката, политиката и сигурността, а също и съществуващите проблеми, съдържащи потенциал за конфликти и нестабилност. Специално внимание се обръща и на влиянието на външните за региона фактори. За тази цел в монографията са включени и три глави, показващи мястото на балканските страни в променящата се стратегия и поведение на ЕС, НАТО и Русия.

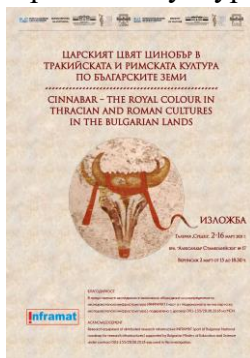
Колективната монография е продължение на досегашната изследователската работа на учените от ИБЦТ (и особено на секция „Съвременни Балкани“) и техните партньори от други академични звена. Тя се публикува в изпълнение на проекта „Съвременните Балкани и предизвикателствата пред България“, финансиран от ФНИ-МОН.

Колективната монография е издадена и на английски език поради предварително заявения интерес към изследването от наши колеги и партньори от чужбина – от балканските страни и от изследователски центрове в ЕС и извън него. Англоезичното издание има за цел да представи гледната точка на едни български научен колектив по тази изключително важна и актуална тема. В българското издание, специално за родната публика, е добавена още една глава, в която в синтезиран вид са представени основните предизвикателства за нашата страна, произтичащи от динамичното и сложно развитие в региона и около него.

2.2. ЕДНО най-значимо научно-приложно постижение и съответната графична илюстрация към него с кратък подфигурен текст.

На свое заседание на 27 януари 2022 г. Научният съвет на ИБЦТ определи като най-значимо научно-приложно постижение

Изложбата Царският цвят цинобър в тракийската и римската култура по българските земи (София, Министерство на културата, 2-16 март 2021 г.)

Институтът за балканистика с Център по тракология „Проф. Александър Фол“ към Българска академия на науките (БАН) с подкрепата на проект ИНФРАМАТ и със съдействието на Националния археологически институт с музей към БАН, Регионален исторически музей в София, Регионален археологически музей в Пловдив и Министерство на културата показва изложбата „Царският цвят цинобър в тракийската и римската култура по българските земи“ от 2 до 16 март 2021 г. в галерия „Средец“, бул. „Александър Стамболийски“ № 17.

На територията на България са изследвани множество сакрални градежи, в които има цветова украса. На много малко от тях са проучени използваните пигменти. Те се вписват изцяло в Средиземноморския контекст за декорация на монументални градежи. Цинобърът е изключително ценен и е натоварен с определени значения и функции, които само комплексни изследвания могат по-цялостно да разкрият. Самите му качества са ги предопределили. Изложбата представя някои от най-впечатляващите сакрални обекти на тракийската и римската култура по българските земи, в които е документирано използването на цинобър или предстоят изследвания на използваните пигменти.

3. МЕЖДУНАРОДНО НАУЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА ЗВЕНТО

Втората пандемична година чувствително затрудни голяма част от предвидените дейности, свързани с чуждестранни партньори. Въпреки обективните затруднения, продължи успешната работа по 13 международни проекта със следните държави – Австрия, Италия, Румъния, Русия, САЩ, Сърбия, Франция, Хърватия, Черна Гора.

Ключова част от международното сътрудничество за ИБЦТ-БАН е участието на нейни изследователи в чуждестранни научни форуми. През 2021 г. са изнесени 122 доклада в рамките на 69 събития (научни конференции и семинари) в следните държави: Австрия, Босна и Херцеговина, Германия, Гърция, Ирландия, Испания, Русия, САЩ, Сърбия, Турция, Унгария, Франция, Хърватия.

Част от събитията са проведени във виртуална среда поради наложените ограничения за пътувания.

4. УЧАСТИЕ НА ЗВЕНТО В ПОДГОТОВКАТА НА СПЕЦИАЛИСТИ

Един от постоянните приоритети в дейността на ИБЦТ-БАН е привличането на млади учени, както и на вече утвърдени специалисти в областта на балканистиката.

През 2021 г. в ИБЦТ-БАН са обучавани 6 редовни докторанта в докторски програми по следните професионални направления:

1. Професионално направление 2.2. История и археология:
  - Средновековна обща история;
  - Нова и най-нова обща история;

2. Професионално направление 3.1.Социология, антропология и науки за културата.

- *Теория и история на културата.*

Двама докторанти - Христина Давидкова и Георги Дикин - бяха отчислени с право на защита през 2021 г.

В резултат на проведени конкурси за нуждите на секция *Съвременни Балкани и Култура на Балканите* бяха зачислени двама докторанта по държавна поръчка (Калоян Константинов и Славея Неделчева).

В рамките на Центъра за обучение по направление „Културно-историческо наследство и национална идентичност” са заявени общо 25 курса от специалисти на института. Трима учени от ИБЦТ (проф. Валерия Фол, проф. Лиляна Симеонова и проф. Ваня Лозанова-Станчева) са провели 4 курса за целите на Докторантското училище.

Академичният състав на звеното допринася активно и в други форми на обучение – различни магистърски и бакалавърски програми (общо 45 на брой), които се характеризират с богата и разнообразна проблематика по теми от Античността до съвременното.

През 2021 г. изследователи от звеното са участвали в 16 изпитни комисии за докторанти, магистри, бакалаври и ученици (защити на дипломни работи) в следните институции: ИБЦТ-БАН, ЮЗУ, ПУ, УниБИТ, НГДЕК „Константин Кирил Философ”.

19 учени са били членове на 43 научни журита по процедури (2 от тях за чуждестранни граждани), като са подготвени 6 рецензии за ОНС „доктор”, 4 рецензии за „доцент” и 2 рецензии за „професор”, 12 становища за ОНС „доктор”, 13 становища за „доцент” и 2 становища за „професор”. Академичните институции, където са проведени въпросните процедури, са: ИБЦТ-БАН, УниБИТ, НБУ, ИЕФЕМ-БАН, УНСС, СУ, ПУ, ЮЗУ, ВТУ, Институт за държавата и правото, БАН, ИИстИ-БАН, Университета за музика и изпълнителско изкуство във Виена.

Бяха подготвени също така 21 рецензии (13 публични и 8 анонимни) за книги и проекти по молба на различни институции (научни издания, научни съвети, национални и международни организации и др.)

Благодарение на програми, финансирани от МОН, както и по проекти на института бяха обучавани специализанти: проф. Валерия Фол – Росица Манова, проф. Александър Костов – Тодор Рогошев, проф. Лиляна Симеонова – Виолета Манолова, проф. Румяна Прешленова – Евлоги Станчев и Симеон Симеонов.

5. ИНОВАЦИОННА ДЕЙНОСТ НА ЗВЕНОТО И АНАЛИЗ НА НЕЙНАТА ЕФЕКТИВНОСТ

Изследователите от ИБЦТ-БАН трайно се стараят да въвеждат иновационни методи в своята научна дейност, характерни за сферата на хуманитаристиката и социалните науки. Като конкретни примери могат да се посочат трите текущи проекти *ИНФРАМАТ*, *КлаДА-БГ* и *Създаване на Център за върхови постижения Наследство БГ*.

През 2021 г. към ИБЦТ–БАН бе създадена виртуална Лаборатория за изследване на Късната античност на Балканите, в която участват освен изследователи от български институции (ИБЦТ, СУ „Св. Климент Охридски“) и учени от Гърция, Турция, Румъния, Сърбия, РС Македония, Словения, САЩ. Това е първата научна мрежа с фокус върху Късната античност, изградена от и около изследванията на балкански учени. Лабораторията бе създадена като резултат от дейността на проект LABedia: енциклопедия за изследване на Късната античност на Балканите, финансиран от ФНИ.

6. СТОПАНСКА ДЕЙНОСТ НА ЗВЕНОТО

В ИБЦТ-БАН не се извършва стопанска дейност.

Институтът не отдава под наем помещения и друга материална база.

7. КРАТЪК АНАЛИЗ НА ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ НА ЗВЕНОТО

Първоначалният утвърден размер на бюджетната субсидия на ИБЦТ-БАН за 2021 г. съгласно Решение на 12-то заседание на VIII Общо Събрание на БАН е 1 428 254 лв. Към 30.09.2021 г. с протокол от заседание на VIII Общо Събрание на БАН, състояло се на 29.11.2021 г., субсидията бе завишена с 6 292 лв., от които за плащане на такса смет за 2021 г. са 1 183 лв., за стипендии и средства на издръжка на двама новозачислени докторанти са 5 109 лв.

Допълнително, под формата на вътрешни трансфери от БАН, са получени 2 845 лв. за провеждане на процедури за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности, а 3 707 лв. за обезщетения по КТ.

Средната годишна брутна заплата е в размер на 17 254 лв., докато за 2020 г. е била 15 681 лв.

Друг източник, от който се формират финансовите средства на ИБЦТ-БАН, са собствените приходи от продажба и абонамент на издания в размер на 9 708 лв., приходи от такси на докторанти - 2 000 лв., приходи от такси за провеждане на конкурси - 12 800 лв.

През 2021 г. в ИБЦТ-БАН са получени трансфери от сключени договори с ФНИ на стойност 442 000 лв., с БАН Администрация по ННП КИННПОР на стойност 51 793,61 лв. и 15 000 лв. по проект *Траки* за две изложби, с ИФХ-БАН по договор ИНФРАМАТ – 17 120 лв., с ИИКТ-БАН по договор КЛаДА-БГ – 70 964 лв., по ПМС 212/01.07.2021 г. за допълнителни стипендии на докторанти на стойност 27 576 лв., по ПМС 271/24.10.2019 г. за млади учени и постдокторанти на стойност 68 615 лв. Получени са и приходи от ОП НОИР по проект *Наследство БГ* на стойност 80 000 лв.

Разходите, извършени през 2021 г. в ИБЦТ-БАН, възлизат на 1 810 200 лв. и са разпределени, както следва:

- 1 099 970 лв. са средствата, изразходвани за възнаграждения и осигурителни вноски на служители, назначени по трудови правоотношения;
- 229 334 лв. са средствата, изразходвани за възнаграждения на членове на научни колективи по проекти и програми, за хонорари на членове на научни журита, за обезщетения по чл. 222 и чл. 224 от КТ, както и за изплатени болнични от работодател;
- 230 159 лв. е сумата на задължителните осигурителни вноски за сметка на работодателя;
- 156 613 лв. са изразходвани за изплащане на разходи за издръжка, като в т.ч. за материали 60 363 лв., за вода, електроенергия и топлоенергия 9 608 лв., за командировки в страната и чужбина 54 333 лв., които са основно за участие в различни научни прояви за сметка на проекти с външно финансиране;
- 67 576 лв. е сумата, изразходвана за изплащане на стипендии на докторанти, като в т.ч. са включени и допълнителните стипендии на докторантите в редовна форма на обучение /ПМС 212/01.07.2021 г/;
- 24 808 лв. са средствата, изразходвани за придобиване на дълготрайни материални активи, в т.ч. за компютри – 20 296 лв. и за инвентар – 4 512 лв. Основна част от закупените ДМА са със средства от проекти и договори за нуждите на научния колектив, както и за нуждите на докторантите от отпуснатата им сума за издръжка.

8. ИЗДАТЕЛСКА, ИНФОРМАЦИОННА И БИБЛИОТЕЧНА ДЕЙНОСТ НА ЗВЕНОТО

8.1. Издателска дейност

ИБЦТ-БАН издава следните списания и поредици: *Etudes balkaniques*, *Studia Balkanica*, *Балкани*, *Orpheus*, *Thracia*, *Studia Thracica*, *Seminarium Thracium*, *Thracia Antiqua*.

През 2021 г. бяха публикувани: *Etudes balkaniques* – 4 книжки, *Балкани* – №10/2021. Подготвя се изданието *Thracia 26 Древна Тракия и траките: Интерпретация и реинтерпретация, Сборник в чест на проф. Валерия Н. Фол, д-р, дн* (Ваня Лозанова-Станчева и Калин Порожанов), което ще излезе през 2022 г.

Etudes balkaniques не представи тематични броеве, а четирите му книжки са достъпни посредством *Etudes balkaniques* CEEOL. Благодарение на усилията на проф. Рая Заимова и на д-р Мария Шушарова беше спечелен проект към ФНИ в рамките на програмата „Българска периодика” за 2022 г. Редколегията е подала документи за регистрация в световните бази данни *Web of Science* и *Scopus*.

8.2. Информационна дейност

Интернет страницата на ИБЦТ-БАН (<https://www.balkanstudies.bg/>) е основният източник на актуална информация относно научната дейност и събитията, организирани от института. Нейните индивидуални посетители за 2021 г. са били 12 225. Очаквано посещенията от България са най-многобройни (74.64%), следвани от САЩ (3.74%), Китай (2.29%), Германия (1.33%) и други държави. Процентното разпределение по възрастови групи е както следва:

18-24 години: 27.50%
 25-34 години: 33.50%
 35-44 години: 15.50%
 45-54 години: 12.50%
 55-64 години: 5.50%
 65+ години: 5.50%

Публикациите на интернет страницата на ИБЦТ-БАН са прегледани общо 51 300 пъти.

Балканистичните изследвания се популяризират и на уебсайтовете на няколко проекта на ИБЦТ-БАН: *Съвременните предизвикателства пред България* (<http://balkan-challenges.eu/>), *Солун и българите: История, памет, съвремие* (<http://www.solunbg.org/>) и *LABedia* (<http://labalkans.org>). За същата цел се използват и социалните мрежи, преди всичко страниците във Фейсбук *Institute for Balkan Studies with Centre of Thracology*, *Солун и българите*, *Mirabilia*, *Късноантичните Балкани*, *Център по тракология*.

Страницата на ИБЦТ-БАН във Фейсбук (*Institute for Balkan Studies with Centre of Thracology*) е харесана от 1 742 души и има 1 869 активни последователи. Броят на прегледалите съдържанието е над 309 000 души.

Страницата на *Солун и българите* е привлякла вниманието на 11 698 посетители, а публикациите са разгледани общо 68 190 пъти. Страницата на проекта във Фейсбук е харесана от 2 158 души, а броят на прегледалите съдържанието е 39 000 души.

Във Фейсбук *LABedia* е привлякла вниманието на 9 235 посетители от 39 страни, регистрирани са 916 активни последователи, а аносите за 19 събития са били прегледани 35 686 пъти.

8.3. Библиотечна дейност

Институтът за балканистика с Център по тракология разполага с две специализирани библиотеки. В края на 2021 г. библиотечният фонд на библиотеката към Института за балканистика наброява 29 643 библиотечни единици. Постъпили са 153 нови библиотечни единици (58 книги и 95 периодика), от тях 67 са набавени чрез книгообмен, 36 – са дарение, а 50 са актуални издания, предоставени от БАН. Ползваните материали от страна на читателите са общо 149 (за дома – 50 броя, в читалнята – 97, изпратени на други библиотеки – 2).

Посещенията в библиотеката са общо 314, от които 104 – в читалня. Библиотекарят Тодор Тодоров е направил през изтеклата година 143 библиографски справки, от които 4 писмени и 139 устни.

Библиотеката към ЦТ „Проф. Александър Фол” разполага с библиотечен фонд от 7 316 библиотечни единици. Набавени са 139 нови библиотечни единици, от които 34 – от книгообмен, 35 – от дарения и 70 – предоставени от БАН. Ползваните материали от страна на читателите са общо 174 (за дома – 6, в читалнята – 168).

Посещенията в библиотеката са общо 28, от които 22 – в читалня. Библиотекарят Джени Иванова е направила през 2021 г. 5 устни библиографски справки.

9. ИНФОРМАЦИЯ ЗА НАУЧНИЯ СЪВЕТ НА ЗВЕНТО

Списъчен състав на НС на ИБЦТ, избран от Общото събрание на учените,
протокол № 4, т.1/ 11.12.2018 г.

№	акад. длъжност и степен	Име	основна месторабота	промени в състава на НС
1.	чл.-кор. проф. дин	Александър Костов - Председател	ИБЦТ	
2.	проф. д.изк.	Ваня Станчева – зам.-председател	ИБЦТ	
3.	проф. дин	Валерия Фол	УниБИТ	
4.	проф. дин	Калин Порожанов	ЮЗУ	
5.	проф. дин	Лиляна Симеонова	ИБЦТ	
6.	проф. дюн	Надя Бояджиева	ИБЦТ	
7.	проф. дин	Орлин Събев	ИБЦТ	
8.	проф. дин	Рая Заимова	ИБЦТ	
9.	проф. дин	Светлозар Елдъров	ИБЦТ	
10.	проф. д-р	Румяна Прешленова	ИБЦТ	
11.	проф. д-р	Лора Тасева	ИБЦТ	
12.	доц. дин	Бисер Петров	ИБЦТ	
13.	доц. дин	Юра Константинова	ИБЦТ	
14.	доц. д-р	Антоанета Балчева	ИБЦТ	

15.	доц. д-р	Владислав Иванов	ИБЦТ	
16.	доц. д-р	Добриела Котова	ИБЦТ	
17.	доц. д-р	Добринка Парушева	ПУ	
18.	доц. д-р	Златомира Герджикова	ИБЦТ	
19.	доц. д-р	Зорка Първанова	ИБЦТ	
20.	доц. д-р	Иво Топалилов	ИБЦТ	
21.	доц. д-р	Ирина Огнянова	ИБЦТ	
22.	доц. д-р	Калин Стоев	УниБИТ	
23.	доц. д-р	Людмила Миндова	ИБЦТ	
24.	доц. д-р	Марияна Стамова	ИБЦТ	
25.	доц. д-р	Росица Градева	ИБЦТ	

10. КОПИЕ ОТ ПРАВИЛНИКА ЗА РАБОТА В ЗВЕНОТО – посочва се линк към сайта на звеното, където е публикуван правилникът.

https://www.balkanstudies.bg/images/Правилник_на_ИБЦТ-БАН.pdf